

DOI 10.36074/grail-of-science.19.02.2021.008

ВПЛИВ ДЕПОЗИТІВ ДО ЗАПИТАННЯ НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ

Богуш Віталій Анатолійович

студент

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

Науковий керівник: Радзіховська Юлія Миколаївна

кандидат економічних наук, старший викладач

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

Питання ефективного використання залучених коштів є завжди актуальним не лише для наукового товариства, а й для банківських працівників безпосередньо. Важливими факторами є ціна та період залучення, які впливають на стабільність роботи всієї системи.

Ще до кризи 2020 року Національним банком було прийнято рішення про зміну умов резервування під депозити залучені банківським установами. Метою проведення цих дій було здешевлення кредитів за рахунок збільшення суми грошових ресурсів. В першу чергу низькі відсоткові ставки за кредитами, як джерело дешевого капіталу для підприємств, мали б стимулювати зростання економіки. Іншою ціллю Нацбанку було зменшення рівня доларизації за рахунок встановлення більшого відсотка резервування під вклади в іноземній валюті.

Таким чином від 10 березня 2020 року норми обов'язкового резервування залежать не від строку вкладу, як було раніше, а від валюти. Отже, відповідно до постанови НБУ на вклади в національній валюті встановлено нульову ставку, а на валютні - 10%. Раніше ставки резервування становили 3% та 6,5% для строкових вкладів та вкладів на поточних рахунках відповідно. [1]

За даними НБУ станом на кінець березня 2020 року депозитний портфель українських банків складав 1080,4 млрд. в гривневому еквіваленті, натомість виключно в національній валюті – 598,4 млрд.[2] За нашими підрахунками скасування норми обов'язкового резервування вже в кінці березня додало банкам близько 30,3 млрд. гривень, що безумовно додало їм ліквідності. Можливо це щасливий збіг але одночасне збільшення ліквідності банківської системи та початок впровадження карантинних обмежень, які стимулювали населення до збільшення витрат власних заощаджень, не дозволило останньому вплинути на діяльність банків.

Натомість, як бачимо, частка депозитів в іноземній валюті складала 44,6%, що і підтверджує величину проблеми доларизації в країні та необхідність боротися з нею. Середньозважена процентна ставка по валютних депозитах в березні склала 1,3% а лише по депозитах на вимогу 0,3%, що вказує на

небажання банків брати валютний ризик.

Таблиця 1

Частка депозитів до запитання в загальному депозитному портфелі

(млрд. грн.)

Місяць	всього	в т.ч. в гривні	%	з них до запитання	%		в т.ч.	
					всього	всього в гривні	фіз. осіб	юр. осіб
січень	1 048,2	613,7	59%	370,3	35%	60%	165,7	204,6
лютий	1 055,0	622,2	59%	374,7	36%	60%	171,4	203,2
березень	1 080,4	598,4	55%	352,8	33%	59%	171,6	181,3
квітень	1 080,4	621,4	58%	376,1	35%	61%	195,5	180,6
травень	1 096,3	636,3	58%	382,0	35%	60%	200,3	181,7
червень	1 112,5	659,3	59%	398,2	36%	60%	209,7	188,5
липень	1 152,9	673,5	58%	407,5	35%	61%	210,6	196,9
серпень	1 153,7	681,8	59%	413,7	36%	61%	210,9	202,8
вересень	1 193,3	702,1	59%	427,4	36%	61%	217,3	210,1
жовтень	1 215,7	722,2	59%	443,3	36%	61%	222,9	220,5
листопад	1 220,7	724,1	59%	450,9	37%	62%	227,8	223,1
грудень	1 279,8	794,7	62%	506,4	40%	64%	250,6	255,8

дані сформовано з [2]

Опрацювавши таблицю 1 бачимо що за дев'ять місяців (з березня по грудень) депозитний портфель збільшився майже на 200 млрд., 196 млрд. з яких принесли саме вклади в національній валюті. Найбільший приріст відбувся в грудні 2020 року як серед всіх вкладів, так і розміщених до вимоги 59,1 млрд та 55 млрд. відповідно. Таке співвідношення говорить про те що перед новим роком як бізнес так і населення отримали значні суми коштів які були розміщені саме на безтермінових рахунках. Однією з причин таких дій є забезпечення новорічних витрат, що є позитивним явищем особливо серед населення коли воно стає активним учасником ринку і бачить вигоду розміщення, вкладів навіть на короткий термін. З іншої сторони такими діями населення та бізнес, маючи досвід березневих подій, намагалися зменшити ризик залишитися без грошей при введенні урядом нового локдауну.

В своїй роботі Сивик О.О. стверджує, що незважаючи на позитивну характеристику депозитів на вимогу, серед зобов'язань банку вони мають гіршу якість в порівнянні навіть із звичайними розрахунковими чи поточними рахунками. Науковець це пояснює тим що виявити закономірність залишків на цих рахунків набагато легше ніж здогадатися коли клієнт захоче забрати свій вклад.[3] Хоча неодмінною перевагою даного виду депозитів є їх дешевизна в порівнянні з строковими вкладками на 2-3 в.п.

Таблиця 2

Кредитний портфель банків України в 2020 році

(млн. грн.)

Місяць	Всього	в т.ч.					
		в іноземній валюті	%	в гривні	%	в т.ч.	
						юр. особи	фіз. особи
січень	960414,9	357198,9	37%	603215,9	63%	413689,7	189526,2
лютий	956011,1	348550,7	36%	607460,4	64%	416959,9	190500,5
березень	1022152	395522,5	39%	626629,4	61%	433682,3	192947,1
квітень	990624,1	377133	38%	613491,2	62%	426013,7	187477,5
травень	980075,4	372604,7	38%	607470,7	62%	420329,1	187141,6
червень	979606,1	370934,9	38%	608671,1	62%	419840,6	188830,5
липень	1001180	387684,8	39%	613494,9	61%	422588,2	190906,7
серпень	1003049	387905,7	39%	615142,9	61%	420954,5	194188,4
вересень	965094,7	356975,7	37%	608119	63%	415548,3	192570,7
жовтень	947866,1	348548,5	37%	599317,6	63%	414141,4	185176,2
листопад	952172,8	346310,6	36%	605862,1	64%	417904,3	187957,8
грудень	930628	333018,5	36%	597609,5	64%	409517,0	188092,5

дані сформовано з [2]

З таблиці 2 бачимо що в другому півріччі кредитний портфель банків хоча і коливальними рухами, але зменшувався, в першу чергу за рахунок зменшення непрацюючих та безнадійних кредитів. Виявлене зменшення спричинене зниженням частки підприємств на 23 млрд..

Порівнюючи таблиці 1 та 2 виявляємо що кількість залучених депозитів (з урахуванням коригування на 10% норми обов'язкового резервування) значно перевищує кількість наданих кредитів. Таким чином, в банківській системі утворився надлишок вільних коштів, що дозволяє банкам з одного боку знижувати відсоткові ставки за депозитами, а з іншого можливість вкласти в більш ризикові активи. Також виходячи з значної частки вкладів на вимогу та їх ризикованості, банківські установи можуть спрямувати цей надлишок на формування резервів з власної ініціативи.

Ще одним стимулом здешевлення відсоткових вкладів закладами є зниження національним банком облікової ставки, яка зараз становить 6% (для порівняння 31.01.2020р. – 11,0%). Таким чином, при високій ліквідності та сприяння НБУ українські банки протягом 2020 року провадили політику зниження дохідності депозитів. Середньо зважена ставка на депозити в національній валюті в річному обчисленні скоротилась з 13,4% до 7,6%, а в валюті з 2,2% до 1,2%.

Отже, як бачимо нова політика НБУ щодо норм резервування усунула різницю між строковими та безстроковими вкладками в національній валюті, дозволивши максимально використовувати залучені ресурси. Важливим фактором залишається значна частка депозитів до запитання, які є більш ризиковими, та змушує банки не залежно від постанов Регулятора тримати певні резерви. Аналіз валютної структури кредитного та депозитного портфелів

показав, що нова норма направлена на дедоларизацію ще не принесла бажаного результату.

Список використаних джерел:

- [1] Новини Національного банку України. Вилучено з <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-zminuyue-vimogi-do-obov'язkovih-rezerviv-bankiv-dlya-zdeshevlennya-kreditiv-i-dedolarizatsiyi-ekonomiki>
- [2] Статистика НБУ. Вилучено з <https://bank.gov.ua/ua/statistic>
- [3] Сивик, О. О. (2018). *Депозитна політика банківських установ України* (магістерська робота). Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль, Україна. Вилучено з: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/28336/1/Сивик%20О.О..pdf>